מקשה הגמרא, **אִימָא סֵיפָא, אָמְרוּ לוֹ** חכמים **לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר**, לדבריך שיותר קל לבטל דבר שעדיין לא חל מלבטל דבר שכבר חל, **אִם כֵּן כֹּשֶׁם שֶׁמְּבַטְּלִין כְּלִי טָמֵא** במקוה כדי **לְיַטְהֵר** [־לטהר אותו], כל שכן **שֶׁיְּבַטְּלוּ כְּלִי** טהור **לְכְשֶׁיִּטַּמֵּא לְיַטְהֵר** – כדי שטבילה זו תטהר אותו מהטומאה שתבוא עליו לאחר שעלה מטבילתו. ומאחר שברור שאין מועילה הטבילה הקודמת לטומאה, הוא הדין שאין מועילה הפרה הקודמת לנדר.

מסיקה הגמרא את קושייתה, **שְׁמַע מִינָּה**, שאף לרבי אליעזר חָיְילִין הנדרים אף שקדמה להם הפרה, ורק מיד לאחר מכן הם בטלים. שהרי דימו הפרה לטבילה, והשיבו לרבי אליעזר, שלדבריו אף כלי טהור שהוטבל ואחר כך נגע בטומאה צריך להיות שיטמא ומיד יטהר, והוא הדין להפרה.

מתרצת הגמרא, **אָמְרִי** בני הישיבה, שמברייתא זו אין לפשוט את הספק האמור. שהרי **רַבָּנָן לָא קָיְימֵי לְהוֹן בְּטַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** – חכמים לא עמדו על טעמו של רבי אליעזר והסתפקו בו, **וְהָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ** – וכך השיבו חכמים לרבי אליעזר. ממה נפשך, **מַאי סְבִירָא לָךְ, אִי סְבִירָא לָךְ דְּאִם** קדמה הפרה לנדרים הרי הם **חָיְילִין וּבַטְּלִין, תֶּהֱוֵי** [כְּלִי] **תְּיוּבְתָּךְ** – יקשה עליך מכלי טהור, מדוע אם נגע בטומאה לאחר שהוטבל אינו נטמא ונטהר מיד. **וְאִי לָא סְבִירָא לָךְ דְּחָיְילִין**, אלא אתה סובר שאין הנדרים חלים כלל, אם כן **תֶּהֱוֵי** [כְּלִי] **תְּיוּבְתָּךְ** – מדוע אין מציל המקוה את האדם הנמצא בתוכו, שלא יתחיל להטמא כלל על ידי מגע השרץ בעודו בתוך המים.

הגמרא פושטת את הספק האמור ממקום אחר:

נאמר בטומאת שרץ (ויקרא יא לז), 'וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ, טָהוֹר הוּא'. ודרשו מכאן חכמים, שזרע שנטמא ואחר כך נזרע בקרקע נטהר מטומאתו.

תָּא שְׁמַע, אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לחכמים, **וּמָה זְּרָעִים טְמֵאִים בֵּינָן שֶׁזֻּרְעָן בַּקַּרְקַע** נעשים **טְהוֹרִין**, זרעים שהם כבר **זְרוּעִין וְעוֹמְדִים וכי לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שאינם מקבלים טומאה בעודם מחוברים לקרקע. ואף אתם מודים בדבר זה, ואף על גב שאינו מפורש בתורה. ובהכרח שהוא משום הקל וחומר האמור. נמצא שאף לשיטתכם טומאה שעדיין לא חלה יותר קל למנוע אותה מטומאה שכבר חלה. ואם כן יש לדרוש בעין קל וחומר זה גם בהפרה, שאם היא מועילה לנדר שכבר חל, כל שכן שהיא מועילה לנדר שעדיין לא חל.

ומכך שמדמה רבי אליעזר הפרה לזריעה, **שְׁמַע מִינָּה** שנדרים שהופרו קודם שחלו **לָא חָיְילִין** כלל, כשם שזרעים שנזרעו קודם שנגעה בהם הטומאה אינם נטמאים כלל.

הגמרא חוזרת לעיקר מחלוקת חכמים ורבי אליעזר:

מקשה הגמרא, **וְכִי רַבָּנָן לָא דָּרְשֵׁי** קַל **וָחוֹמֶר** בעין זה, שדבר שעדיין לא חל קל להתבטל יותר מדבר שכבר חל. **וְהָא תַּנְיָא** לגבי הדין דקיימא לן שאדם מוכר את בתו הקטנה לאמה, וכשהיא נעשית נערה הרי היא יוצאת לחירות. ודנו חכמים, **הָאֵם יָכוֹל** [־אפשר] **שֶׁיִּמְכּוֹר אָדָם אֶת בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא** כבר **נַעֲרָה. וְהָשִׁיבוּ, אָמַרְתָּ** קַל **וָחוֹמֶר**, אם כשהיא **מְכוּרָה כְּבָר** מקטנותה הרי היא **יוֹצְאָה** לחירות בנערותה, אם כן כשהיא עדיין **אֵינָהּ מְכוּרָה**, ורק עתה לאחר שהגדילה הוא בא למוכרה, **וכי אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תִּימָּכֵר** בנערותה. וברייתא זו נאמרה לדברי הכל, ואף חכמים דרבי אליעזר מודים בה. הרי שאף לשיטתם יש לדון קל וחומר מדבר שכבר חל על דבר שעדיין לא חל, ואם כן מדוע אינם מודים לקל וחומר זה לענין הפרה.

אגרות קודש

ב"ה, א' אלול, תשי"ח
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ה במנחם.

בעת רצון יזכירוהו וכן את אלו שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כאו"א להמצטרך לו מתאים לתוכן מכתבו.

ומהנכון שיבקש את ראש הישיבה שלו והמשפיע שיסביר לו את הענין דהשגחה פרטית כמבואר מכ"ק אדמו"ר הבעש"ט ובארוכה בתורת חסידות חב"ד, ואיך שזהו על כל אחד ואחת מבני ישראל על פרטיהם ופרטי פרטיהם. שמזה מובן באם רק האדם עושה כלי להשגחה זו, הנה מה שלא יהי' בעבר שלו, בידו לתקן את המצב מכאן ולהבא, ובמשך הזמן גם לתקן את העבר במילואו ואין הדבר תלוי אלא ברצונו, אלא שככל עניני האדם נעשים צעד אחר צעד, כן גם בזה ההטבה באה צעד אחר צעד באם רק מחליטים באמת בזה הרי בטוחים שסו"ס יתוקן הכל.

כשיראה מכתבי זה להמשפיע שלו, בטח שיסבירו העניינים ככל הדרוש, ויהי רצון שבקרוב יבשר בכל האמור.

בברכה לתלמוד תורה בהתמדה ושקידה וביראת שמים ולכתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מתרצת הגמרא, **אֵין**, אכן **בְּעַלְמָא** דְּרִישֵׁי חכמים **כָּל** וָחוֹמֶר מדבר שכבר חל על דבר שעדיין לא חל. וְאולם **שַׁאנִי הָכָא** – בהפרה, שאינם דורשים מקל וחומר זה שתועיל הפרה קודם שנידר הנדר, משום **דְּאָמַר קְרָא, 'אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ'**, והוקשה הפרה להקמה, ודורשים, **אֶת** הנדר **שֶׁבָּא לְכְלַל הָקֵם** [־נדר שאפשר להקימו], אותו נדר **בָּא לְכְלַל הָפֵר** [־אפשר גם להפר אותו], אבל **אֶת** הנדר **שֶׁלֹּא בָּא לְכְלַל הָקֵם** [־נדר שאי אפשר להקימו], אותו נדר **לֹא בָּא לְכְלַל הָפֵר** [־אי אפשר גם להפר אותו]. ומאחר שאי אפשר להקים נדר שעדיין לא נידר, הוא הדין שאי אפשר להפר נדר שעדיין לא נידר.

משנה

ההלכה היא, שהאב מיפר את נדרי בתו והבעל את נדרי אשתו ביום שמעם את הנדר, כמו שנאמר אצל האב (במדבר ל ו) 'וְאִם הֲנִיא אֲבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ, כָּל נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם'. וכן נאמר אצל הבעל (שם פסוק ט) 'וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת נִדְרָהּ וגו', וַה' יִסְלַח לָהּ'. במשנה יתבאר מהו גדר 'יום שמעו' שאמרה התורה שבו בלבד יכולים האב והבעל להפר את הנדר. ואגב כן משמיענו התנא שמפירין נדרים ביום השמיעה אף בשבת.

הֲפָרַת נְדָרִים שאמרה התורה שמיפר האב לבתו והבעל לאשתו, ביום שמעם את הנדר, נוהגת **כָּל הַיּוֹם** – כל משך היום שבו שמעו הנדר, עד שתחשך. וכיון שזמן ההפרה אינו אלא מזמן השמיעה ועד שתחשך, נמצא **שֵׁשׁ בַּדָּבָר לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר**. כלומר, פעמים שיש זמן מרובה להפר, ופעמים שיש זמן מועט להפר.

מבארת המשנה, **כֵּיצַד** יש בדבר זה להקל ולהחמיר. שאם **נָדְרָה** ושמע אביה או בעלה את נדרה **בְּלֵילֵי שַׁבָּת, יָפֵר בְּלֵילֵי שַׁבָּת** – יכול להפר במשך כל ליל השבת **וּלְמחרת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ**, והיינו להקל, שיש לו זמן מרובה להפר את נדרה. אך אם **נָדְרָה** ושמע אביה או בעלה את נדרה בשבת **עִם חֶשְׁכָה** – סמוך לחשיכה, הרי הוא **מֵפֵר עַד שֶׁלֹּא תֶּחְשַׁךְ** [־קודם שתחשך], והיינו להחמיר, שאין לו אלא זמן מועט להפר, **שֶׁהרי אִם חָשְׁכָה וְלֹא הֵפֵר**, שוב **אֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר**, כיון שאין זה 'יום שמעו' אלא יום אחרי שמעו.

גמרא

שנינו במשנה ש'יום שמעו' היינו יום השמיעה עד שתחשך. הגמרא מביאה ברייתא שיש בה שיטות תנאים החולקים על משנתינו וסוברים ש'יום שמעו' היינו מעת לעת:

תַּנְיָא, הֲפָרַת נְדָרִים כָּל הַיּוֹם – כל יום השמיעה עד שתחשך, זו דעת תנא קמא, וכמו ששנינו במשנה. **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמְרוּ, הפרת נדרים מֵעֵת לְעֵת** – מעת שמיעת הנדר עד למחרת באותו שעה, דהיינו עשרים וארבע שעות.

הגמרא מבררת את טעמיהם:

מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא, הסובר שהפרת נדרים רק עד שתחשך, משום **דְּאָמַר קְרָא** – נאמר בפסוק 'וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ', ולאחר שתחשך אין זה 'יום שמעו' אלא כבר נכנס יום אחר. **וְרַבָּנָן** – רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון, הסוברים שזמן ההפרה הוא מעת לעת, **מַאי טַעְמַיְיהוּ**, משום **דִּכְתִיב** 'וְאִם הַחֲרֵשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל יוֹם', משמע שזמן ההפרה הוא כשיעור שיש מתחילת יום השמיעה לתחילת יום שאחריו, דהיינו עשרים וארבעה שעות.

הגמרא באה לבאר ביצד יתרץ כל אחד את הפסוק שהביא חבירו: **וּלְתַנָּא קַמָּא** הסובר שמיפר עד שתחשך, קשה **הָא כְּתִיב 'מִיּוֹם אֶל יוֹם'**, שמשמעותו שיכול להפר מעת לעת. מתרצת הגמרא, אף שזמן ההפרה הוא רק עד גמר היום, ונלמד מדכתיב 'ביום שמעו', מכל מקום **אִיצְטְרִיךְ** – הוצרכה התורה לנקוט גם לשון 'מיום אל יום', משום **דְּאִי** היה כתוב רק **בְּיוֹם שָׁמְעוֹ, הֲוָה אֲמִינָא** ['־היה מקום לומר] שכוונת התורה **בֵּימָמָא אִין בְּלֵילְיָא לָא** – שזמן הפרה הוא דווקא 'ביום' ולא בלילה, ואפילו אם שמע את נדרה בלילה, ולכך **כְּתִיב מִיּוֹם אֶל יוֹם**, להשמיענו שזמן הפרת נדרים הוא עשרים וארבע שעות בין בלילה ובין ביום שלאחריו, אמנם רק באופן ששמע את נדרה בתחילת הלילה, שמיפר והולך כל הלילה והיום שאחריו. אבל אם שמע את נדרה ביום, אינו מיפר בלילה שאחריו, כיון דכתיב 'ביום שמעו'.

וּלְמַאן דְּאָמַר שהפרת נדרים זמנה מעת לעת, כמו המשמעות הפשוטה של הפסוק **מִיּוֹם אֶל יוֹם**, קשה **הָא כְּתִיב בְּיוֹם שָׁמְעוֹ**, ומשמע שיכול להפר רק עד גמר יום השמיעה. מתרצת הגמרא, אף שזמן ההפרה הוא מעת לעת, מכל מקום **אִיצְטְרִיךְ** – הוצרכה התורה לנקוט גם לשון 'ביום שמעו', משום **דְּאִי כְּתִיב** – אם היה כתוב בתורה רק **מִיּוֹם אֶל יוֹם, הֲוָה אֲמִינָא** ['־היה מקום לומר] שכוונת התורה **מֵהָכָא לְהָכָא בְּשַׁבָּא לֵיפֵּר לָהּ** – שיכול להפר 'מיום' ראשון בשבוע זה ששמע בו את הנדר, עד 'יום' ראשון בשבוע שלאחריו, שכך הוא משמעות הפסוק מיום זה עד יום אחר כיוצא בו, **ולכך כְּתִיב 'בְּיוֹם שָׁמְעוֹ'**, לומר שאינו מיפר אלא רק ביום השמיעה, וכיון שכן, בהכרח שמה שאמרה התורה 'מיום אל יום' אינו אלא ליתן שיעור עשרים וארבע שעות, דהיינו מעת לעת.

הגמרא מבארת כמו מי ההלכה:

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוֹג – רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון שסוברים שמיפר מעת לעת, אלא ההלכה כתנא קמא שאפשר להפר רק עד שתחשך.

הגמרא מביאה מעשה, שאף רב פסק כן בשם רבי חייא:

לֵוִי סָבַר לְמֵיעֲבַד – להורות ההלכה **כְּהַנֵי תַּנָּאֵי** – כרבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון, שאפשר להפר מעת לעת. **אָמַר לֵיהּ רַב, הָכִי אָמַר חֲבִיבִי** – כך אמר רבי חייא דודי, **אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוֹג**.

הגמרא מביאה את מנהגו של חייא בנו של רב לענין התרת נדרים: **חִיָּיא בַּר רַב** היה **שָׁדֵי גִּירָא** – מתעסק ביריית חיצים, **וּבָרִיךְ** – ותוך כדי כך, היה בודק את הבא לפניו להשאל על נדרו, אם הוא מתחרט על נדרו, וזאת משום ששבר ש'פותחין בחרטה', כלומר, אין החכם צריך למצוא פתח כדי להתיר את הנדר אלא די אם הנודר מתחרט על נדרו, וכיון שכן היה יכול תוך כדי עיסוקו להבחין אם הבא לפניו אכן מתחרט, ולא היה צריך עיון גדול כדי למצוא פתח. וכמו כן, **רָבָה בַּר רַב הוּנָא** היה בודק את הבא לפניו אם הוא מתחרט, תוך כדי שהיה **יָתִיב וְקָאֵים** – יושב או עומד כפי שהיה מזדמן לו, ולא היה מקפיד דווקא לשבת ולעיין בדבר, כיון שאף הוא סבר ש'פותחין בחרטה'.

הגמרא עוברת לדון בענייני הפרת והתרת נדרים בשבת, ותדייק ממשנתינו לענין זה:

המשך מהעמוד הקודם

וישמור על התקנה דאמירת השיעור תהלים חדשי - כמו שנחלק התהלים לימי החדש - בכל יום אחר תפלת הבקר.

בברכה לבשו"ט ולכתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר